

## ИЗ ЗАПИСНИКА ПРВЕ МЕСНЕ ПОСЛЕРАТНЕ ПАРТИЈСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ КПЈ ЗА БЕОГРАД\*

Прва месна партијска конференција у ослобођеном Београду одржана је 4. фебруара 1945. године у једној сали у Светосавској улици. Конференцији је поред гостију, чланова ЦК КПЈ и ПК КПЈ за Србију, затим представника ПК КПЈ за Црну Гору и Боку, чланова МК КПЈ за Београд, именованог одмах после ослобођења Београда, присуствовало још и око 200 делегата изабраних на рејонским партијским конференцијама које су одржане током јануара 1945. године.

У току рата, Београдска партијска организација била је изложена непрекидном терору окупатора. Главни задатак органа специјалне полиције и њеног антикомунистичког одсека био је да прогонима и хапшењем комуниста и симпатизера народно-ослободилачке борбе, онемогући дејство и акције Партије уперене против окупатора и његових слугу. Услед тога је у неколико махова долазило до великих провала чија последица је била хапшење понекад и читавих партијских руководстава.

Последњи месни комитет КПЈ у Београду одржао се у току рата до краја 1942. године. Наиме, 20. септембра 1942. године ухапшена је Ђурђелина-Ђука Динић члан месног комитета, а 16. јануара 1943. и Јанко Лисјак секретар. Разуменка Зума Петровић успела је раније да избегне хапшење. После овога у граду више није функционисао, нити је могао бити постављен, због веома тешких околности, нови месни комитет. Настојање ПК КПЈ за Србију да током 1943. године организује нови месни комитет у Београду на жалост није успело. Хапшење Василија Бухе члана ПК КПЈ за Србију и Вере Милетић члана ОК КПЈ за Пожаревачки округ, октобра 1943. годи-

не, који су имали за задатак да организују обнављање партијске организације и поновно успостављање месног комитета у граду, довело је до нове провале у којој су похапшени бројни чланови Партије, Скојевци и симпатизери. Многе партијске организације и појединци чланови КП и СКОЈ-а који су избегли хапшење остали су неповезани што није значило да је прекинут сваки партијски рад и њихов утицај. Управо у том периоду развијају се многобројне иницијативе и нови облици партијског деловања. Успостављају се директни контакти са партизанским одредима у Србији, прикупљају се прилози, санитарски материјал и оружје, изводе појединачне акције против окупатора у граду, а многи Београђани посебним каналима одлазе у партизанске одреде. Партијска техника непрекидно ради све до половине 1944. године.

Почетком септембра 1944. године по налогу ПК КПЈ за Србију, окружни комитет за Београдски округ упутио је у Београд као партијско поверенство другове: Олгу Врабич, Жинета Анђелковића, Рајка Ђаковића и Каћу Ербежник. Ово поверенство требало је да успостави везе са неповезаним али активним члановима Партије, Скоја и симпатизерима и да их организује у циљу припрема и пружања помоћи ослободилачким снагама у моменту када почну борбе за ослобођење Београда. Партијско поверенство је овај задатак успешно извршило. Успоставило је контакт са многим групама и појединцима који су самоиницијативно деловали, организовало их, одређујући им задатке које су имали извршити приликом борби за ослобођење Београда и повлачења окупаторских снага. Према једном сачуваном извештају из тог времена партијско поверенство је по доласку у Београд успоставило контакт са око 600 људи, да би се њихов број до почетка борби за

\*) За штампу припремила Јелица Стаменковић.

ослобођење Београда повећао на око 3.000 организованих чланова. Захваљујући таквој организацији многи значајни објекти у Београду спасени су од уништења непријатеља приликом његовог повлачења а ослободилачким снагама је омогућено да се лакше и успешније сналазе у граду током уличних борби које су вођене приликом ослобођења.

20. октобра 1944. године ослобођен је Београд а 22. октобра и последњи окупаторски војник морао је да напусти земљу.

Док су се још водиле борбе на улицама града, 18. октобра 1944. године ПК КПЈ за Србију формирао је Месни комитет Београда у саставу: секретар Драгослав Мутаповић, а чланови Грга Јанкес, Марко Никезић, Душан Шијан и Милена Бубало. Одмах после ослобођења Београда месни комитет је проширен са новим члановима и то: Миланом Трнинићем, Миланом Шијаном, Недом Божиновић, Стеваном Јовичићем, Сашом Самарцићем и Бором Дреновцем. У овом саставу месни комитет је приступио прикупљању и организовању чланова КП, формирању рејонских партијских руководства, успостављању месне скојевске организације, организовању власти и сагледавању свих проблема насталих у тек ослобођеном граду, формирању организација ЈНОФ-а и других друштвено политичких организација и сл.

Као што смо већ навели Прва месна послератна конференција одржана је 4. фебруара 1945. године. У архиви Градског комитета СК Београда налази се записник са ове конференције из кога се може видети да је главни задатак овог скупа био да, поред избора месног комитета и делегата за Први оснивачки конгрес КПС изврши анализу рада Партије у решавању компликованих и разноврсних задатака од ослобођења Београда до одржавања ове конференције. То потврђује и дневни ред састанка који је на предлог секретара МК Драгослава Мутаповића усвојен а који је садржао следеће тачке:

1. Реферат о политичкој ситуацији (референт Драгослав Мутаповић),

2. Реферат о организационим питањима Партије (референт Грга Јанкес),

3. Улога КПЈ у изградњи народне власти (референт Марко Никезић),

4. Бирање делегата за Први оснивачки конгрес КПС и

5. Избор Месног комитета КПЈ за Београд.

По првом реферату у дискусији је учествовало 16 а по другом и трећем 14 делегата. За Први оснивачки конгрес КПС изабрано је 25 представника београдске партијске организације.

На крају рада конференције, дакле први пут после Обзнане легално и демократски изабран је Месни комитет КПЈ за Београд у следећем саставу:

1. Добривоје Боби Радосављевић, секретар, студент агрономије из Зајечара са партијским стажом од 12 година. Пре рата радио је у Београдској партијској организацији.

2. Драгослав Мутаповић, инжењер агрономије из Чачка са партијским стажом од 5 година, такође пре рата радио у партијској организацији Београда.

3. Вељко Мићуновић, студент права са Цетиња, са партијским стажом од 11 година, пре рата радио у београдској партијској организацији.

4. Љубинка Милосављевић, студент агрономије из Јагодине (Светозарево пр. Ј. С.), партијски стаж 10 година такође радила пре рата у Београдској партијској организацији.

5. Грга Јанкес, обућарски радник из Бјеловара, партијски стаж 18 година, пре рата радио у партијским организацијама у разним крајевима Србије.

6. Марко Никезић, студент технике из Београда, партијски стаж 5 година, у Београду примљен у чланство КПЈ где је до рата и делом у току рата радио.

7. Неда Божиновић, дипломирани правник из Дубровника, радила пре рата такође у партијској организацији Београда са партијским стажом од 5 година.

8. Милан Шијан, родом из Лике радио у Београду као обалски радник пре рата, партијски стаж 4 године.

9. Бора Дреновац, ђак из Београда, партијски стаж 4 године, а у току рата био у МК СКОЈ-а Београда.

Наведени подаци цитирани из записника Прве послератне партијске организације указују да су били веома високи критеријуми при избору за чланове партијског руководства Београда. Просек партијског стажа исносио је преко 8 година а дотадашње функције свих изабраних чланова Месног комитета говоре да се водило рачуна да у нови Месни комитет уђу не само искусни партијско-политички радници и проверени борци револуције већ и другови који су

живели у Београду, познавали прилике у њему и који су већи део свог предратног односно ратног револуционарног рада провели на раду у београдској партијској организацији.

У немогућности да овом приликом презентирамо цео записник и дискусију са Прве послератне месне партијске конференције одлучили смо да објавимо само реферат „О организационим питањима“. Одредили смо се да у овом јубиларном броју Годишњака града Београда изађе овај реферат из разлога што он указује на главне политичке и организационе проблеме које је партија решавала у то време у Београду, што даје драгоцене податке о организационој структури и саставу Партије. Поред броја чланова КПЈ можемо јасно сагледати њихову социјалну структуру, затим бројно стање и састав организације СКОЈ-а, даље критички се указује на утицај Партије у разним срединама београдског грађанства, говори о броју активиста који су непосредно укључени у акције и задатке које је Партија тада решавала. Анализа слабости неких партијских руководства и комуниста критички скреће пажњу на извесне тенденције секташког приступа, одвајање комуниста од средине у којој раде и слично. У третирању појединих проблема реферат је комплетан и веома непосредан тако да поред значајних историјских података пружа слику политичког живота и дочарава атмосферу која је владала у граду тих тешких али и занимљивих дана непосредно после ослобођења у Београду.

*Организациони извештај  
друга Грге Јанкеза:*

Организациона питања су од огромног значаја за спровођење у дело партијске линије. Ако би најправилније учили политичке проблеме, ако би учили шта је нужно учинити, а не би знали како да то спроведемо у дело, све би било узалудно. Добре и правилне мисли остале би само мисли, а не би се никада спровеле у дело.

Једини тип партије, где постоји јединство теорије и праксе и где је спровођење правилне политичке линије у дело обезбеђено организационом чврстином, је партија болшевичког типа.

Болшевичка партија је Партија пролетаријата. Она је најсвеснији део најнапредније класе, њена авангарда. Најнапреднији

део најнапредније класе, чврсто организована, јединствена у погледу на свет, са јединственим програмом и јединствена у провођењу тог програма у дело.

Таква је наша Партија. Она је грађена на принципима болшевичке Партије, на принципима Лењина—Стаљина.

У бившој Југославији, наша се Партија борила против националног угњетавања, за правилно решење аграрне реформе, за слободу збора, договора и штампе, за слободу удруживања, за боље радне услове радничке класе. Кроз штрајкове и кроз демонстрације наша Партија је водила радничку класу и наше народе у борбу за извојевање горњих захтева. У тим борбама наша Партија учила је, челичила се, но кроз те борбе она је учила и народ. Припремала га је на крупније окршаје. Огромно је било искуство наше Партије већ до окупације, и због тога је могла успети у оружаном борби с окупатором и његовим помагачима.

Када је у нашу земљу ушао окупатор наша Партија се ставила на чело свога народа и повела оружану борбу. Све своје искуство, све своје чланство и свој ауторитет ставила је наша Партија у службу свога народа. Због правилне линије, због несебичног пожртвованог рада за ослобођење нашег народа, све родољубиве снаге народа пошле су са нашом Партијом. Наша Партија је водила народ трновитим, али једино могућим и славним путем оружане борбе. Преко те борбе наши народи постигли су велико признање у целом свету, што пре никада нису имали, али што је такође важно: наша борба је дала пример и подстрек осталим народима Европе за борбу против фашизма и ми смо, и сада, у рату помогли концентрацију напредних снага у свету у борби против светске реакције, а бићемо моћна полуга за стварање трајног мира у Европи.

Наша Партија која је организовала и водила ову борбу, која је знала да заузме правилан став у свакој ситуацији, постала је славна Партија. Она је ишла стопама велике и славне Партије болшевика. Наша Партија је могла и извршити ове задатке јер је била очишћена од опортунистичких елемената, јер је била јединствена и чврсто организована. Нашу Партију сачињавали су одважни, дисциплиновани и својој Партији и народу одани људи. (Ми смо коначно могли да извршимо ове задатке што су нашу Партију водили људи као што је друг Тито, Александар Ранковић, Кардељ, Ђилас и други).

Другови, није лако бити чланом комунистичке Партије, али за поштеног и одачног човека своје народу нема часнијег задатка у животу. Част је бити члан оне Партије чији је члан и руководиоц друг Тито.

Партијска организација у Београду носила је заставу наше Партије високо. Она је била бројчано јака и организационо чврста.<sup>1</sup> Добро повезана са народом. У 1941. год. руководство наше Партије извело је низ успешних акција: Упаљена је Фордова гаража која је до темеља изгорела као и складиште бензина. Упаљено је складиште муниције и горива на Ташмајдану. Убијено је на десетке немачких официра и полицијских агената. У тим акцијама несебично су давали своје животе млади родољуби. Вешања на Теразијама, стрељање на Бањици. Све то није застрашивало људе које је водила наша Партија. Реакција је беснела. У септембру 1941. године ухапшени су од окупаторских власти чланови О.К. и стрељани, али провала организације није била<sup>2</sup> Ново партијско руководство је постављено.<sup>3</sup> Акције су даље настављене.

У току окупације на служби своје народу дало је своје животе много наших руководиоца, чланова Партије и СКОЈ-а, као и маса радника, интелигенције и других, који су се борили на позив наше Партије. Падали су читави комитети Партије. На њихова места постављани су други и рад се настављао. Рад у Београду није никако престао, поред свег терора, убистава и вешала. Београдска организација не само да је задавала ударце непријатељу у Београду, већ је изван Београда одлазило чланова Партије за Космај, Јужну Србију и Срем. Овде се штампала историја ВКП(б). Ви знате шта значи штампати тако велику ствар у доба најцрњег терора. То се могло штампати само захваљујући јакости наше Партије. Непријатељ је беснео због тога, што није могао да сузбије наш утицај и уништи Партију, и покрет којег је она створила.

Жртва смо имали, али ми се поносимо с њима. Ни једна друга Партија у Београду није могла да даде такве хероје као што су Милош Матијевић, Ђуро Стругар, Вукица Митровић, Јелена Ђетковић, Јанко Лисјак, Станислав Сремчевић и други.<sup>4</sup>

Под конач 1944. године наша Партија у Београду није била бројно јака али је њен утицај био велики. Остао је велики број људи које је одгајила Партија и који су стално радили: сакупљао се новац, сани-

тетски материјал, прикупљано оружје, слале су се информације и људи за сремски и космајски одред. Вршене су саботаже итд.

Два месеца пред ослобођење Београда наша Партија послала је са терена у Београд пет партијских руководиоца да би помогли окупљање оних родољубивих снага у Београду које су већ радиле и окупљале се по разним групама, и да организују акције у Београду. Поред свега терора, виши партијски форум није никада изгубио везу са Београдом.

Утицај наше Партије на широке народне масе у Београду нарочито је био велик.

18. октобра партијски комитет за Србију послао је у Београд око 10 партијских руководиоца а касније и више (око 25 људи) и формирао у Београду М. К. То је тај исти месни комитет, који данас пред вама полаже рачуне о својој раду. Он је касније проширен на 11 људи, колико сада броји.

Месни комитет затекао је у Београду око 3000 људи, који су били повезани у групама. Групе су биле организоване на ланчаном систему. Тај систем организације не одговара организацији фронта на слободној територији а још мање нашој Партији. Под тешким условима рада људи су се повезивали по познанству, без обзира где ко ради и где ко станује. Активисти једног те истог предузећа били су повезани у својој раду у разне групе. Непознавајући се међу собом као активисти, нису могли ефикасно деловати баш тамо, где је било најпотребније у предузећу, у установама. Осим тога тај организациони систем омогућавао је да се у групе увуку разни шпекулантски типови. На пример: троје људи сачињавају групу, сваки од њих ван те групе, ако нађе још кога, његова група не види и не познаје њега, већ он опет ствара, сваки за себе нову групу. Чланови те нове групе када нађу пар људи, они сваки себи опет ствара нову групу. Све слабији политички, са све мање искуства примају људе, стварају групе, а она прва група, која води, у ствари не може имати преглед кога води, него само да верује на голе речи тих својих ужих веза. Ако се увуче неки непријатељ он може да прими колико му је воља нових људи и група да ради под нашом фирмом за непријатеља. Тако је било пар типова који су се успели убацити у те групе.

Те групе су биле у ствари организације Јединственог НОФ-а. Оне су одиграле велику улогу пре, а и у самом ослобођењу Београда. Захваљујући њиховом раду ми

смо спасли од уништења телефонску централу, електричну централу и многе фабрике као и радио станицу. Групе су учествовале у оружаном борби Немцима с леђа. По ослобођењу давале су податке и помогле војску у сваком питању. Заслуга тих група и људи је велика. Они су били надахнути борбеношћу наше Партије у Београду и после у ЈНОФ-у и НОО, сада многи већ као чланови Партије часно продужују започето дело наше партијске организације у Београду под окупацијом.

Месни комитет је распустио те групе већ због неправилне организације, због тога што таква организација не би омогућила такво извршење задатака који стоје пред Партијом. Ми смо пробрали из тих група што смо могли, што је било боље и одмах ангажовали у НОФ. Први посао који је свршио наш МК био је организација одбора фронта за Београд.<sup>5</sup> Тај посао је завршен са политичким успехом. Иза тога формирали смо Градски ИНОО.<sup>6</sup> И ту смо ангажовали, осим малих изузетака прилично добре људе. Даљи задатак Партије био је да се одржи читав низ зборових и конференција са народом и активистима да би се народу објаснио карактер и циљеви наше борбе. На том масовном агитационом раду, на чишћењу пете колоне и другим задацима ми смо опробали изванредан број активиста Фронта, и када смо прешли на следећи задатак наше Партије, на формирање реонског одбора НОФ, у те одборе смо већ имали могућност да ставимо колико толико пробране људе.

После формирања реонских одбора Фронта Партија је прешла на припрему за изборе реонских НОО. И ако је било кратко време, ипак су реонски одбори неки на ширим а неки на ужим конференцијама изабрани од народа. Било је ту случајева да су изабрани слаби људи, али нису дошли наши непријатељи и у главном су ти одбори добри. Формирани су улични одбори Фронта. Раднички одбори Фронта по фабрикама, реонски и градски раднички одбори Фронта.

По ослобођењу Београда фабрике, радионице, банке и сва друга приредна предузећа нису радила. Сва је привреда била укочена. Партија је преко активиста Фронта, преко радника и других родољубивих људи покренула једно предузеће за другим. Улице су биле закрчене. Активисти Фронта су се ангажовали на раскрчавању улица. На свим тим задацима: на раскрчавању улица, на изградњи народне власти, на

покретању и обнављању привреде, на решавању социјалних, здравствених, управно-административних послова у корист нашег народа, Партија је изграђивала и опробала оне људе, које је као симпатизере и активисте нашла по ослобођењу Београда, а и масу нових који су се касније издигли, и најбоље је од њих примала у Партију. Тако је у другој половини новембра примљено око 70 људи, у децембру око 180. Остало је примљено у јануару. Значи да смо пришли једном новом и озбиљном задатку: омасовљењу и јачању наше партијске организације.

Бројчано наша партијска организација у Београду стоји сада овако: укупан број 960, осим тога 3 на партијском курсу. Од тога 732 мушких, жена 184. Социјални састав: 465 радника, 383 интелектуалаца, осталих слободних звања 68. Старих чланова Партије имаде 320. Остало је примљено од ослобођења Београда. Партијско чланство је организовано овако: у М. К. 11, М. К. СКОЈ-а 7 и 6 реонских партијских комитета са 36 чланова. Остали чланови организовани су у 92 партијске ћелије. 58 су индустријске и у установама (банкама и повереништвима), 2 команда места, 7 милиција. Кандидата Партије има 288.

Стање СКОЈ-а је следеће: У Скојевским активистима 1350. Социјални састав: 700 радника, 650 интелектуалне омладине. У реонским рукама 100. Од тога 40 радника и 60 интелектуалаца, М.К. СКОЈ-а 7, радника 3 и 4 интелектуалаца. Укупно бројно стање СКОЈ-а 1457. Мушких има 965 и 493 девојке. Преко разних форми рада СКОЈ обухвата око 20.000 омладинаца у Београду.

### *Народноослободилачки фронт*

Имамо градски и раднички одбор Фронта за Београд: 13 реонских и 10 реонских радничких одбора фронта. Уличних, фабричких и по установама има око 650 одбора Фронта. У одборима фронта реонским и градском и секретаријатима уличних и фабричких обухваћено 4000 активиста.

Антифашистички фронт жена има градски одбор и 14 реонских одбора. Укупно у одборима има око 800 активисткиња. Много више жена активисткиња има, које нису обухваћене самим одборима. Може се рећи да оне окупљају у разним формама рада око 25.000 жена у Београду.

Београд има око 260.000 становника по задњем попису. Оно што је на било који начин обухваћено радом и активно у смислу НОВ биће око 60.000 људи.

Данас Партија у Београду броји тек нешто више него ли 1942. године, после овако славних победа НОВ и покрета, којег је водила наша Партија. Према томе данас би тај утицај морао бити много већи. Ово се може тиме објаснити:

1) После 1942. године овде је владао окупатор и његове верне слуге. Они су сејали смрт свима онима који нису хтели да ставе врат у јарам. Сејана је лаж о нашој борби и нашој Партији, толико, да су и пријатељи наше Партије у извесном смислу тој пропаганди насели. Када је славна НОВ ушла у Београд, код свих наших симпатизера појавиле се црвене заставе, значке са српом и чекићем, да не говоримо и о другим појавама, што јасно говори да су наши симпатизери веровали да је НОП комунистички и да ће се без даљњег прићи увођењу комунизма, одузимањем приватне својине и друго.

2) Партија је бројчано нешто јача данас него 1942 године, али искуство оних партијаца је било много веће. Вештина у раду, савесност у извршењу задатака, дисциплина била је велика. Њихова партијаност била је на великом ступњу. Они су под најтежим условима извршавали своје задатке, на минуто тачно долазили на састанке. Они су гинули када је требало. Ради тога је углед наше партије био велики.

Чланови наше партијске организације у Београду су млади и неискусни, али имају добре традиције у партијској организацији под окупацијом, они ће знати да савладају све слабости. Партијска организација у Београду има услова за развитак.

У току, октобра, новембра и децембра имали смо за сваки реон само по једног искуснијег, старијег члана Партије. Помоћу њих је месна организација и створена. Створене су углавном најпре уличне ћелије. То је и разумљиво, јер смо око стварања НОФ и НОО и других радова најпре упознали и проверили по једног или двојицу другова из разних установа и од њих створили уличну ћелију. Брзо смо увидели да треба више пажње посветити фабрикама. Тако у децембру и јануару претежно се формирају ћелије по предузећима.

Услед формирања већег броја ћелија постало је немогуће нашим рејонским руководиоцима да сами руководе радом свих

ћелија и да лично присуствују свим састанцима ћелија, а треба имати у виду да су били оптерећени и руковођењем одбором НОФ-а и НОО-ом. Зато се приступило формирању прочелничких већа, тј. образовани су састанци свих секретара ћелија, на којима се дискутовало о раду, о слабостима појединих ћелија и задацима, који стоје пред нама. При томе је међутим дошло до те неправилности, да је од 4 или 5 ћелија на рејону једна водила рачуна о НОО-у, и то обично она у којој је био секретар НОО-а, или пак, да о раду СКОЈ-а у реону води рачуна једна ћелија, она у којој је био секретар скојевског реонског руководства.

Ту ненорманост увидело је прочелничко веће и почело дискутовати о проблемима рада СКОЈ-а, НОО и других организација, пошто су се ти проблеми наметали и тражили решење, а показало се немогуће да те проблеме реши једна ћелија која држи ограничен део рејона, (тј. предузеће или део терена). То је био јасан доказ да све те проблеме рада треба да решавају за цео рејон не једна или две ћелије, већ једно јединствено руководство, оно не дели рад на секторе и не решава те проблеме за цео реон, већ сваки подноси извештај о својој ћелији, а није задужен за један посао на целом рејону.

Било је јасно да треба створити рејонски комитет, који ће једино бити у стању да правилно руководи радом Партије у рејону — а кроз рад се дотле већ био уздигао један број другова, тако да су и сте стране постојали услови за остварење Р.К. Они су до сада формирану у 6 рејона, а у осталим формирање Р.К. непосредно предстоји.

Што се тиче прочелничког већа, формирање Р.К. не искључује да се оно с времена на време према потреби састаје, кад је потребно темељитије претресе какво важно питање из рада партијске организације на рејону, или пренети какву важнију директиву вишег форума.

Тежиште рада наша партијска организација поставила је на рад у предузећима и установама што је потпуно правилно, јер је у предузећима главни део радништва, она су жиле куцавице целог друштвеног живота, а поготову сада, у данима рата, нарасла је њихова улога.

Главна слабост у раду наших предузетних ћелија је њихова малобројност (на пр. у једном великом предузећу на сваких 180 радника долази 1 члан КП.). Када је у пре-

дузећу створена ћелија од 6—8 или 10 чланова, наши другови су се зауставили, нису примали нове.

Друга слабост по предузећима је та, што је наша партијска организација примила у чланство оне људе, који су отреситији, сналажљивији и писменији, или умеју боље да говоре од осталих. Низ радника, који по оданости према НОВ и љубави према нашој Партији не заостају према онима који су ушли у Партију, а неки су можда бољи, људи који савесно и са одушевљењем раде у производњи и обављају друге задатке, нису примљени у Партију, јер се нису истицали вештином иступања, јер нису умели да лепо изразе своје мисли.

Треба само навести случај другарице Т. у једној великој творници, која није још члан наше Партије, зато што је у неким стварима заостала, на пример неписмена је, и ако је најпопуларнија радница у предузећу и ужива поверење осталих другова.

Овај и слични случајеви доказују, да нисмо свима онима отворили врата наше Партије, који треба да сачињавају њену главну снагу, показује да наша партијска организација, није довољно повезана са радницима, нарочито у индустрији. Али то не значи да требамо отворити врата и онима који то не заслужују. Морамо бити будни према разним шпекулантима, брбљивцима и непријатељима.

Појава је осим тога да многи другови кад постану чланови Партије мењају своје држање према околини — заузимајући по мало важан став, осећајући се као нека контрола. Код старих чланова Партије, који су дошли из војске а има тога и код нових чланова, да се друже само међусобно, зачурају се, одвајају се од своје околине. То нарочито важи за повереништва. Било је чак предлога да стари чланови Партије буду у једним ћелијама, а нови у другим. То у ствари смета нашој партијској организацији да успостави присне везе са радничким масама и да стварно руководи — неосетно али сигурно животом у предузећу или установи.

Партијска ћелија у предузећу мора као свој основни задатак поставити старање о производњи. Одржати и унапредити производњу, мора бити стална и главна тежња комуниста у предузећу и они морају на испуњењу тога задатка привући све раднике. Ниво и темпо производње једног предузећа је мерило ваљаности ћелије, мерило њене зрелости и њеног масовног утицаја. У раду на остварењу тих задатака ћелија ће проверавати сваког свог члана, и исто тако

и сваког оног радника који треба да уђе у Партију. Као што је на фронту држање у борби мерило за примање у Партију, тако ће учешће појединог радника у производњи и његов рад на увлачењу других бити мерило његове политичке зрелости, његове љубави према партији и оданости својој класи и народу.

У свим нашим рејонима постоје поред предузетних и једна или више уличних ћелија. Није било правилно што се у појединим рејонима приступило деоби уличне ћелије чим је она бројала 12 чланова. Исцепканост уличне ћелије је штетна јер отежава рад и сужава ниво те ћелије, смањује могућност њеног развоја. Та појава је шематско схватање оних форми рада, које су вршиле у строго илегалним условима.

У ћелијама рад мора бити подељен по секторима. За сваки сектор задужиће се један од чланова. За један сектор рада може бити задужено и више чланова, ако је ћелија бројнија, што ће обично бити случај. У том случају ћелија ће доделити већи број другова на онај сектор који је важнији или који је још недовољно обрађен.

С друге стране, може се, ако нема довољно чланова у ћелији, један друг задужити за више сектора рада, што је појава у неким нашим ћелијама по мањим предузећима — то је ипак слабост коју треба савладати и које неће бити кад ћелија ојача бројчано.

Број и врста сектора у ћелији није стално одређена за свако предузеће, већ треба поделу на секторе извршити према томе, какви су проблеми пред којима се стоји у предузећу и крају. Има на пр. предузеће где ћемо посебно задужити за рад по задругама, по снабдевању, по зидним новинама и др., док у другим, мањим предузећима или уличној ћелији, можда неће бити тих сектора. Колико сектора и који сектор одређују се према приликама. Важно је да подела буде таква, да партијска ћелија обухвати све гране рада које су од важности.

Има случајева да улична ћелија дели рад не по секторима, већ по блоковима зграда, то није основна партијска подела рада и неправилно је да то буде и једина подела рада у ћелији. Може се допустити да поред поделе рада на секторе, постоји и извесна расподела територијалне природе. На пр. кад рад још није свуда стао на ноге, да се сваки члан, поред свог сектора рада задужи још и једним блоком кућа, да тамо помогне у раду СКОЈ-а, АФЖ-а и НОФ и друго. Исто тако у предузећу у коме има

неколико радионица које нису обухваћене у њему ће се рад у ћелији тако поделити да сваки поред свога сектора буде задужен још једном радионицом, да у њој покрене рад и води рачуна на свим пољима. То је корисна допуна основној подели рада и чак је потребна јер се дешава да при обичној подели на секторе сви сектори раде, али у истим радионицама или блоковима, а да има неких радионица или блокова где не ради ни један сектор. Ћелија, поред тога што се мора старати да прораде сви сектори, мора водити рачуна, да они раде свуда, тј. да се обухвате све радионице свим секторима рада, и у дискусији и доношењу плана, треба да учествују сви, не чекајући да дође ред на његов сектор, па да проговори. Једино тако ће ћелија, а не појединац руководити целим радом, једино тако ће свако од другова осетити помоћ партијске организације у свом раду.

Секретар ћелије је тај, који ће се старати да се поставе сви проблеми пред ћелију који су од важности, он ће највише водити рачуна да се дискусија правилно каналише и да се о сваком питању донесу конкретни закључци и направи план.

Између састанака ћелије, он је тај који ће будно пратити како се на коме сектору развија рад, како се испуњава план направљен на састанку ћелије, он пружа помоћ оним друговима који се не могу снаћи у раду, и помаже да се исправе евентуалне грешке у току рада. На тај начин не дозвољава се да рад на извесним секторима застане, или да се одлуке погрешно спроводе. Да би тај задатак могао извршити, секретар мора добро упознати све секторе рада, и будно пратити њихов развитак, иначе је његова контрола и помоћ неостварива.

Без јаког секретара, нема јаке и сређене ћелије.

Теоретском раду није наша партијска организација скоро нигде посветила довољну пажњу. Већина наших другова су млађи чланови, који морају интензивно да раде на своме уздизању. Треба одржавати редовите теоретске састанке. Али то није све. Неће се моћи уздићи и теоретски и политички ојачати они другови, који не би радили над самим собом. Највише треба да савладају учење сами.

Теоретске састанке треба одржавати недељно једанпут и то заједно са кандидатима. Треба добро проучити Питања и Основне Лењинизма и Историју ВКП(б), као и „О масовном партијском раду“ од Калињина.

При пријему у Партију појава је да велики број другова није прешао кандидатски рок. То је објашњиво тиме, што ми мало људи кандидујемо, што се у томе секташи, па се морају онда примати другови без претходне кандидације. Обично ћелија кандидује мали број људи, оних који би готово требали да одмах уђу у Партију. Треба међутим кандидовати један шири круг људи — блиских нашој Партији, што ће ојачати наше партијске организације. То ће нам омогућити да те најбоље људе контролишемо на раду, и да добро уочимо какви су. Садашњи број кандидата је невероватно мали. Свака ћелија треба да има бар дупли број кандидата, од онога колико има чланова.

Не треба међутим губити из вида особине које се траже за кандидата а што се и поред свег секташтва дешава: кандидовати треба људе који имају у основи позитивне особине — који воле нашу Партију, свесно испуњавају задатке, имају чисту прошлост, уживају поверење народних маса и хоће да уче, али поред тих особина треба да буду ударници на раду, а не да се извлаче од посла, долазе касније на рад или напуштају фабрику или канцеларију за време рада. Није нужно да зна лепо да говори или буде добро писмен, то ће он касније уз помоћ Партије постићи. Те особине могу имати ко у већој ко у мањој мери, нису за Партију, ако имају особине супротне овоме. Кандидати морају за време кандидатског рока да буду упознати са основним принципима наше Партије.

Морамо рећи о још једној слабости чланова наше Партије. Постоји премала будност, неконспирација у раду. Када се пишу партијске карактеристике то знају и рођаци, пријатељи и комшије. По улици се пита: „Јеси ли ти написао карактеристику?“. О одлукама форума, закључцима и раду ћелије прича се пред нечлановима о томе да је неко члан. То је непотребно и у нашем раду се не могу дозволити такве ствари.

Наша Партија је легална. Сви знају да она постоји и да предводи ову борбу, *но наш рад је конспиративан*. Форме рада наше Партије, њезине одлуке, ко су њени чланови итд., то не сме бити познато. О томе се не говори пред нечлановима, па чак нити пред члановима друге партијске ћелије, ако то није апсолутно нужно. Народ може о нама знати појединачно на пр.: неко мене упита: „јеси ли ти комуниста?“ Ја ћу му одговорити да јесам. Нема разлога да кријем. Но то нико и не пита. То они треба да знају по раду: зато што смо удар-



ници на послу, савесни, дисциплиновани, одани своје народу. У личном животу дајемо пример. Поред свих врлина опет нисмо хвалисавци. Ето, народ по томе познаје комунисте.

Наше партијске организације прилично су успеле са својим радом у НОФ. Прилично велики број људи је обухваћен радом. Партијске организације имају руководство, но морамо навести и извесне слабости. По негде су одбори Фронта преузели послове НОО. Они врше пописе, издају наређења и друго. Претварају се у власт, уместо да буду веза између власти и народа. Одбори Фронта обично премало пажње посвећују политичком раду са народом. Одбор Фронта постао је строго канцеларијски и само извештајни круг људи запошљава, према другима се односи службено. Ово сам говорио о реонским одборима Фронта. Сличности има и код секретаријата фабричких одбора Фронта. Они су се по негде претворили у управу предузећа. Све је то било разумљиво у првим почецима, када нека фабрика није имала управу или пак реон свој НОО, но сада је то штетно, јер онда добијамо дупле органе власти. Одбори Фронта се одвајају од народа и сами не знају да упосле друге на конкретним задацима. Политичка питања, а и питања производње и обнове земље, одбор Фронта треба да дискутује са целим народом и закључци и сугестије одбора Фронта надлежни органи власти примаће као мишљење свога народа и имати у виду код свога рада.

Досадашњи реонски раднички одбори Фронта као и Градски, пошто су формиран синдикати, немају разлога да постоје. Они се гранају паралелно са реонским и месним, те немају нарочитих задатака. Треба обновити и појачати реонски и градски НОФ, а реонски раднички и градски раднички временом ће отпасти. У фабрикама и установама треба да остану и даље одбори Фронта али да буду везани за реонски НОФ. Њихов задатак ће бити политички рад у предузећу, манифестације, зборови итд., но нужно је да извршни одбори и секретаријати Фронта престану да решавају ствари сами, него да свако питање у фабрици и сваку одлуку Народне власти продискутују са народом и да је популаризују. Да је народ разумео и прими као своју.

По НОО овде нећемо говорити шире пошто постоји посебан реферат о томе. Само ћемо напоменути да НОО морају да уживају сву пажњу и помоћ наше Партије. Ту власт наша Партија је створила,

ми смо се за њу борили. Морамо све учинити да она правилно ради, подићи њен ауторитет. Чувати је као око своје.

По СКОЈ-у би могли казати следеће: Поред лепих успеха, да је још увек СКОЈ доста узак. За примање у СКОЈ постоји престојан критеријум. То се нарочито односи на радничку омладину. СКОЈ није успео обухватити радничку омладину по ситним предузећима, а положај те омладине је најгори. Ту је највише израбљивана омладина, зато јој треба посветити највећу пажњу. Мислим овде на шегрте по ситним радионицама.

Највећа наша грешка у раду по СКОЈ-у је, да се СКОЈ развијао самостално, паралелно са осталим организацијама без довољно контакта са Партијом и Фронтом. УСАОС је одвојен од Фронта и сматра себе равним са Фронтом. Када сарадња и постоји, она се састоји у томе да на седницу НОФ или конференцију дођу пар скојеваца који наступају као представници УСАОС-а, а не као чланови Фронта. УСАОС се не осећа као део НОФ. Немају довољно ангажовања омладине за рад по НОФ-у и по НОО-у и за задатке које пред нама ставља народна власт.

Да је то тако, криви смо ми. СКОЈ је најближа организација нашој Партији. То су млади комунисти. Треба јој посветити много већу пажњу, него што смо то до сада чинили. У партијској јединици ми смо и до сада задужили по неког за рад по СКОЈ-у. Када смо то учинили сматрали смо да је с тиме готова ствар. Како се је он тамо сналазио, по чему је он ангажовао омладину, то се ми нисмо довољно интересовали. Ми се нисмо интересовали за проблеме и живот омладине, па према томе нисмо ни могли дати помоћ. Ми морамо упознати живот и проблеме омладине и ако нисмо задужени по СКОЈ-у. Ђелија мора израдити план рада и дати задатке које ће члан ћелије који ради по СКОЈ-у, пренети на скојевски актив или скојевско руководство. Скојевско руководство или актив популаризаће те задатке код широких слојева омладине и применити их у дело уз помоћ и контролу Партије. Не само члан ћелије или комитета који је задужен по СКОЈ-у, него и остали чланови Партије требају одлазити омладини да се и они упознају са радом и да дају већу помоћ.

Није редак случај да чланови Партије или комитета који раде по СКОЈ-у, када дођу на партијски састанак, да се не осећају члановима ћелије или комитета, већ претставницима СКОЈ-а. Апстрактно они се

осећају члановима Партије, али се мало интересују за друге проблеме и није редак случај да се осећа: „Ми“ и „Ви“. То је поготову код оних чланова Партије који су примљени у Партију из СКОЈ-а и остали на раду у СКОЈ-у.

Ћелија или комитет, то је једна организација, једно тело, једно руководство а не претставништво разних сектора рада. Где нас Партија постави ми морамо имати сваког момента у виду да смо чланови Партије, СКОЈ је комунистичка омладина. Она мора да воли и цени своју Партију. Мора бити са њоме чврсто везана и радити по њеним директивама. УСАОС мора да се осећа део НОФ-а да буде његова ударна песница, као што је Партија руководиоц. Да то све буде тако, чланови Партије, наше партијске организације се морају за то побринути.

Осећа се такође секташтво у примању скојеваца у Партију. Премален број скојеваца је примљен, а знамо да су радили и да је било услова да се прими много већи број.

### Синдикат

Синдикати су моћна полука, трансмисија наше Партије. То је организациона форма рада наше Партије са радничком класом. Синдикати су школе комуниста. Треба да посветимо велику пажњу раду синдиката и преко њих са радничком класом.

За време бивших режима укорењен је еснафски дух у синдикате и свест радника. Више квалификован потцењује мање квалификоване, шегрта и помоћног радника. Склон је да се удружи само са онима који су исто тако награђени и квалификовани као он. За оне друге не саосећа и не брине се много. То је ишло у прилог владајућој класи. Она је преко својих агената то и подржавала. Наша Партија има да се бори против тог некласног, еснафског духа. Синдикати треба да обухвате и раднике свих квалификација и чиновништво. Данас синдикати немају пред собом за задатак да се боре са полицијом или да штрајкују. Они морају да буду моћна полука за подизање и контролу производње.

Ми смо постигли приличне успехе у организовању синдиката. Имамо све акционе одборе. Велики број радника се уписао. Сада је пред нама задатак да припремимо изборе подружничких управа и да наставимо даље са уписивањем. До сада се нисмо ангажовали довољно по томе. У акцио-

не одборе ушли су понегде људи, који су прљаве прошлости. Нисмо довољно проверавали оне које смо препоручили. То долази отуда, што је то требало на брзину направити, а пре тога нисмо о томе довољно водили рачуна, и ако смо знали да ће синдикати требати да се обнове. Сада је пред нама да одмах приступимо одабирању људи, који ће ући у подружничке управе, када се почне са изборима, да их имамо већ проверене и предвиђене. У свакој фабрици где има партијска јединица треба предвидети чланове Партије, који ће бити ангажовани у подружничкој управи. Осим тога дужност је свих комуниста да буду чланови синдиката и у њему активно раде.

### А. Ф. Ж.

Антифашистички фронт жена како смо напред видели обухвата велики број жена. Њихов рад је био доста добар. Огроман је рад којег су извршиле жене у Београду са прикупљањем помоћи и слањем пакета, на културном и политичком уздизању жена као и у раду у НОФ. Нарочито лепа сарадња постоји у IV реону. Но код њих се такође по негде осећа слаба везаност за НОФ, не у толикој мери као код омладине.

Пред нас се поставља задатак да то поправимо. Да том нисмо довољно пажње посветили најбоље се види сразмерно премали број жена чланова Партије, и ако има толико велики број жена по фабрикама и одборима АФЖ-а које нису слабије од мушкараца. За исте заслуге и рад, мушкараце се пре примало у Партију, него жене, а за то нема разлога.

Другови, када сумирамо наш рад видимо да смо имали лепих успеха. Има већ предузећа где почиње стахановско такмичење у раду.

Радници су почели да раде не само физички већ и умно: Милош Арсић, радник из ДТО пронашао је нову врсту кочнице на трамвајима. Неколико трамвајских кола није могло да се пусти у рад због тога што нису имали кочнице. Кочница нигде није било. Пронашли су негде старе кочнице које се уопште нису могле искористити. Милош Арсић прерадио је те кочнице, тако да не само да су употребљиве, већ су боље од свих нових. Он је омогућио да Београд добије више трамвајских кола.

У „Снаги и светлост“ политички и културно просветни рад обухватио је свест радника. Они не мисле само на политичком

састанку већ и у свом комшилуку. Два радника који станују у селу кажу секретаријату свог одбора Фронта у фабрици: „другови, у нашем селу ништа се политички не ради. Како је овде у фабрици лепо, било би добро када би ви дошли к нама у село да нам помогнете одржати састанак.“

Сигурно је да има много више лепих примера пожртвованости и рада, него што сам ја овде изнео, но другови то не изве-

штавају. Треба такве случајеве објављивати и награђивати.

Између 15. и 26. I 1945. г. одржане су по свим рејонима рејонске партијске конференције. Оне су показале леп напредак у одстрањивању наших слабости. Нека и ова месна партијска конференција још више допринесе том циљу. Наша Партија има огромно искуство у раду, требамо то искуство користити, требамо да се учимо радити.

## НАПОМЕНЕ

<sup>1</sup> Према неким подацима рачуна се да је Београдска партијска организација непосредно после окупације имала око 400 чланова Комунистичке партије Југославије и око 1.500 чланова СКОЈ-а.

<sup>2</sup> У другој половини септембра и почетком октобра 1941. године Специјална полиција успела је да ухапси цео Месни комитет КПЈ и скоро цео Месни комитет СКОЈ-а. У саставу Месног комитета КПЈ за Београд тада су се налазили: Милош Матијевић-Мрша — секретар, Ђуро Стругар, Вукица Митровић, Давид Пајић, Душан Грубач, Саво Стијепић и Луна Шунка а у Месном комитету СКОЈ-а поред Лука Шунке као секретара још и Павле Лабат, Божа Стаменковић, Марко Никезић, Милан Чортан и Марија Рачки. Од тадашњих чланова Месног комитета СКОЈ-а рат је преживео само Марко Никезић а сви чланови Месног комитета КПЈ били су стрељани.

<sup>3</sup> После хапшења Месног комитета октобра 1941. године Месном партијском организацијом до краја децембра 1941. године руководи ОК КПЈ за Београдски округ, када се формира нови Месни комитет КПЈ за Београд у саставу: Јелена Ђетковић, секретар, Пера Ристић, Стеван Јовичић, и Бора Дреновац. У овом саставу овај месни комитет је радио до марта 1942. године када је услед нове велике мартовске провале био разбијен. Стеван Јовичић и Бора Дреновац успели су да избегну хапшење док су Јелена Ђетковић и Пера Ристић ухапшени и стрељани.

<sup>4</sup> Милош Матијевић-Мрша и Вукица Митровић стрељани на Јајинцима 17. децембра

1941. године, Ђуро Стругар убијен у затвору Специјалне полиције, Давид Пајић у сукобу са полицијом почетком октобра 1941. године убијен на улици, Јелена Ђетковић стрељана маја 1943. године, Јанко Лисјак — Пушка, био секретар комитета после мартовске провале од јуна 1942. године, ухапшен 16. јануара 1943. године у Приштинској улици и после зверског мучења издахнуо је у ћелији Специјалне полиције. Станислав Сремчевић, почетком 1943. године по одлуци Партије послат на рад у Београд али је 15. фебруара исте године упао у заседу у Неготинској улици заједно са Ђуром Гајићем. Обојица су отворили ватру на агенте Специјалне полиције и у тој неравноправној борби погинули.

<sup>5</sup> Одбор ЈНОФ-а за Београд формиран је 27. октобра 1944. године. За председника овог првог одбора ЈНОФ-а изабран је др Сениша Станковић (др Ј. Марјановић: Београд — Србија у народноослободилачкој борби. — Нолит — Просвета, Београд, 1964. године).

<sup>6</sup> Градски одбор ЈНОФ-а изабран 27. октобра 1944. године, истог дана предложио је Главном НОО за Србију листу чланова за привремени Извршни НОО за град Београд. Тако је за првог председника именован Михајло Ратковић, столар, за потпредседнике др Стеван Ђелинео, доцент Универзитета и Михајло Максимовић, учитељ а за секретара Марко Никезић, студент и још 17 одборника чланови ИНОО Београда (др Јован Марјановић — Београд — Србија у народноослободилачкој борби. — Нолит — Просвета, Београд, 1964. године).

EXTRAITS DU PROCÈS — VERBAL DE LA PREMIÈRE SÉANCE DE LA VILLE DE L'APRÈS  
— GUERRE

Jelica Stamenković

La première conférence de l'après-guerre du Parti a eu lieu à Belgrade, le 4 février 1945. De nombreux invités et 200 délégués élus au différentes conférences des rayons tenues dans le courant du mois de janvier de cette même année, assistèrent à cette réunion. Dans cet exemplaire de l'Annuaire de la ville de Belgrade nous publions, en raison de son intérêt particulier, le rapport concernant les questions d'organisation. Dans l'introduction de ce document il est question de la position et des tâches de l'organisation belgradoise du parti de l'avant-guerre, au cours de la lutte contre les régimes antipopulaires, et on cite les nombreuses actions menées avec succès par le parti dans la lutte contre l'occupant. On souligne l'importance du rôle de l'organisation du parti de Belgrade dans l'envoi des cadres et des combattants pour les brigades des partisans. On souligne également dans cette partie du rapport l'héroïsme et les immenses sacrifices consentis par les communistes de Belgrade au cours des années difficiles de la guerre.

Dans la suite du texte de ce rapport on trouve la description de la situation dans la ville dévastée immédiatement après que les troupes

ennemies en furent chassées, des problèmes et des tâches qui se présentaient au parti dans sa lutte pour normaliser la vie de la ville dès sa libération. On y trouve également des données précieuses sur l'importance numérique du parti et du SKOJ, sur la structure sociale et sur l'influence que le parti exerçait dans la solution de nombreux problèmes vitaux depuis la libération jusqu'à la date de cette première conférence en question. Le rapport montre qu'en plus des comités du parti des rayons et du grand nombre d'organisations du parti dans les entreprises on avait déjà institué à Belgrade des comités de la libération nationale de la cité et des rayons, des comités du front nationale de la libération, l'organisation locale du SKOJ, l'organisation USAOS ainsi que d'autres organisations sociales et politiques. Ainsi dans un peu plus de trois mois un mécanisme complet social et politique fut-il institué dans la ville, mécanisme dont le devoir était de résoudre nombre de problèmes délicats et d'accomplir de nombreuses tâches révolutionnaires à Belgrade immédiatement après la libération.